

Monitoring van de effecten van het decreet lokaal Sport voor Allen-beleid

Marc Theeboom, Stephanie De Croock en Zeno Nols

Onderzoek in opdracht van het BLOSO

Samenvatting onderzoeksresultaten en geformuleerde beleidsaanbevelingen

1. Situering

In het kader van het Sport voor Allen-decreet werd in 2010 een overheidsopdracht uitgeschreven voor de opvolging en de monitoring van het decreet.

De monitoringopdracht in 2010 betreft een onderzoek inzake de bevordering van de diversiteit en het verhogen van de toegankelijkheid van sport voor kansengroepen binnen de gemeente (hoofdstuk 3 van de sportbeleidsplannen), met speciale aandacht voor mensen met een beperking, financieel kansarmen, senioren en allochtonen.

Deze eerste monitoringopdracht in het kader van het Sport voor Allen-decreet werd toegewezen aan de Vrije Universiteit Brussel - vakgroep Sportbeleid en - Management.

2. Samenvatting onderzoeksresultaten

2.1 Kennis

Aanwezigheid kennis

- Gemeenten antwoordden vaak met "deels".
- Ondanks dat meer dan 80% aangaf dat kennis (deels of voldoende) aanwezig was (4 domeinen), was de aanwezigheid van kennis vaak nog 'onduidelijk' of 'onvoldoende'.
- Kennis was het minst aanwezig voor uitbouw van netwerken.
- Kennis was voornamelijk afkomstig van de beschikbare info, research en eigen ervaring.
- Kennis over netwerkuitbouw werd vooral uit ISB, OCMW's en (allerhande) opleidingen gehaald.
- Er werd veel minder beroep gedaan op interne werking van de gemeente zoals stuurgroep, collega's en andere diensten.

Kennisgroei

- Iets meer dan 50% gaf aan een kennisgroei te ervaren betreffende de 4 kennisdomeinen.
- De oorzaken van kennisgroei liggen voornamelijk in de toename van aandacht voor de materie en door research.
- Daarnaast: ISB en OCMW's. Het engagement van gemeenten in combinatie met doelgroepeninteractie via info en activiteiten heeft duidelijk vruchten afgeworpen.
- Kennisgroei vanuit eigen ervaring of collega's / andere diensten werd nauwelijks vermeld.

Nood aan ondersteuning

- De vraag naar ondersteuning bleef beperkt (minder dan 41%).
- Minste nood aan ondersteuning op vlak van activiteitenaanbod.
- Ondersteuning wordt verlangd van ISB, BLOSO en in mindere mate van anderen zoals OCMW's, partners, enz.
- Nood voornamelijk m.b.t. begeleiding door externe diensten en m.b.t. interactie met doelgroep, gevolgd door het beschikken over duidelijke richtlijnen, meer begeleiding, motiveren personeel en efficiënt tijdsmanagement.

Resultaten uit de interviews

- Aandacht voor toegankelijkheid en diversiteit voor de gemeenten een nieuw gegeven.
- SBP meestal geschreven vanuit stuurgroep → aftoetsen bij klankbordgroep (sportraad meestal) → meeste gemeenten terugkoppeling stakeholders (ook instanties buiten 'zuivere' sportsector zoals OCMW, scholen, gehandicapteninstellingen, integratie- en welzijnsdiensten of de seniorenwerking).
- Soms was er te weinig vertegenwoordiging van doelgroep binnen de klankbord of waren de stuurgroep en klankbordgroep te overlappend.

- Uit de interviews bleek verder dat de kennis volgens alle gemeenten vermeerderd was, hoewel niet op alle domeinen even sterk.
- Gemeenten gaven aan dat het vooral opportuun is om samen te werken met kennishebbenden en experts op diverse gebieden, wat belangrijker werd bevonden dan zelf die kennis te verwerven. Samenwerking werd gezien als essentiële succesfactor.
- Alle gemeenten erkenden het nut van het handboek SBP. Daarbovenop gaven de gemeenten met individuele ondersteuning aan dat deze ondersteuning zeker zijn meerwaarde had.

2.2 Proces

Gegevensverzameling

- Keuze doelgroep:
 - vergrijzing, aanwezigheid OCMW, decretaal verplicht
 - behoefte aan doelgroepwerking, iedereen kans bieden
 - bereikbaarheid doelgroep, op vraag van politie, enz.
- Meeste gegevens verzameld rond senioren (vergrijzing!), minst rond allochtonen.
- Gegevens vooral afkomstig van enquêtes en bevraging, bevolkingsregister, bestaand intern onderzoek.
- Daarna: OCMW (voornamelijk gegevens FK).
- Fractie van de gegevens vanuit sociale centra, rijksregister, andere stads- of gemeentediensten.

Betrekking doelgroep

- Vooral senioren (bereikbaarheid en goede seniorenwerking)
- Amper FK en allochtonen (moeilijk bereikbaar, lage interesse).
- Meeste problemen met FK, minst met senioren.
- Moeilijkheden m.b.t.:
 - 'bereikbaarheid doelgroep' en 'beschikbaarheid gegevens'.
 - 'Geen/lage aantallen', 'gebrekkige samenwerking OCMW', enz. (voornamelijk bij FK en allochtonen).
 - 'Weinig inbreng', 'geen doelstellingen geformuleerd', enz. (voornamelijk bij senioren en MMH).

Doelstellingen en effecten in andere beleidsdomeinen

- De meerderheid gaf aan dat ook in andere beleidsdomeinen van het gemeentelijk beleid maatregelen en doelstellingen werden opgenomen.
- Slechts fractie gaf aan dat er nog andere effecten waren vastgesteld!

Formuleren van doelstellingen

- Meeste SD'en geformuleerd voor alle doelgroepen samen.
- Daarnaast vooral voor FK en MMH; veel minder voor allochtonen.
- Hoge gepercipieerde haalbaarheid SD'en,
- Meeste OD'en ook geformuleerd voor alle doelgroepen samen.
- Ook hier laag aantal doelstellingen voor allochtonen.

- OD'en m.b.t. MMH leken minste haalbaar (wordt onderschat).
- 1/10 OD'en FK aangepast; bij de rest 1/5.
- Meerderheid van de gemeenten werkte met indicatoren; komt overeen met aantal geformuleerde doelstellingen.

Resultaten van de interviews

- Interactief besturen volgens de gemeenten: inspraak van zoveel mogelijk partijen (basis, sportraad, klankbordgroep, gebruikers infrastructuur). Maar kleinere gemeenten benadrukken lokale hiërarchie die interactieve stijl bemoeilijkt.
- Meerwaarde interactieve stijl: gedragenheid, betrokkenheid, interesse, bezinning alvorens beginnen.
- Gegevensverzameling noodzakelijk, werd aangegeven dat dit niet eenvoudig is (vraag naar 'hoe?').
- Gebruik van verschillende methoden en instanties: gesprekken, professor, bevolkingsregister, sportraad, OCMW
- Formuleren doelstellingen bij merendeel van de gemeenten o.b.v. vastgestelde behoeften en noden (deels via gegevensverzameling) en initieel idee van hoe beleid daar rond ontwikkelen.
- Meetbaarheid van doelstellingen leek bij merendeel van de gemeenten werkpunt.
- Meest geschikte acties: vooral voorgaand zelf naar doelgroep stappen en zeker nood aan ervaring met het organiseren van activiteiten voor de verschillende doelgroepen.
- Gemeenten geven aan dat indicatoren sterk afhangen van de doelgroep en dat moeilijk is indicatoren op te stellen en ze vervolgens te meten.
- Gemeenten hebben indruk dat decreet (en SBP) (onrechtstreeks) een invloed heeft op aantal sporters bij de doelgroepen: samenwerking verhoogt, meer bewustwording, meer betrokkenheid en leden in sportraad ...
- Enkele door de gemeenten aangegeven knelpunten en behoeften bij het huidige uitvoeren sportbeleid: te ambitieuze doelstellingen zorgt voor extra werk en dat moet steeds ten koste van iets anders gaan (personeelstekort), nog te weinig mensen worden bereikt en maken gebruik van sportaanbod, omschrijving doelgroep, ...

2.3 Algemene visie op het decreet

Meerwaarde

- Voor 85% van de gemeenten heeft H3 decreet een meerwaarde (gehele =54,2% of gedeeltelijke 30,5%) meerwaarde.
- Redenen meerwaarde
 - Vooraf 'verleggen van de focus', 'meer gerichte concentratie doelgroepen', 'verruimd activiteiten aanbod'.
 - Daarna 'toegenomen netwerkdiversiteit', 'betere contacten met doelgroepen en instanties'.

Verwerking H3: in H1, gedeeltelijk in H1 of apart?

- Iets minder dan helft gemeenten verwerkt H3 apart.
- Rest verwerkt H3 geheel in H1; slechts een fractie doet dit gedeeltelijk.
- Redenen voor aparte verwerking:
 - 'hoofdstuk 3 anders omschrijven', 'beleidskeuze', 'meer autonome acties mogelijk'
 - daarna 'door een misverstand' of 'om de promotie te scheiden'
 - zeer beperkt aangegeven: 'het uitproberen van andere methoden'

Noodzaak tot aanpassingen in het decreet

- M.b.t. vooropgestelde doelgroepen
 - ¼ van de gemeenten vond dit niet noodzakelijk.
 - opgegeven aanpassingen vooral 'verruimen van de doelgroepen' of 'een meer gerichte focus op de doelgroepen', daarna slechts miniem 'gericht werken', 'aanpakken van schroom', 'diversificatie van de aandacht'.
- M.b.t. verplicht opnemen H3
 - ¼ van de gemeenten vond dit noodzakelijk
 - opgegeven aanpassingen zeer divers (vb. 'autonoom beleid', 'andere omschrijving').
- M.b.t. de bestedingspercentages
 - iets meer dan ¼ vond dit noodzakelijk.

Resultaten van de interviews

- Uit de *interviews* bleek dat de gemeenten het decreet een grote meerwaarde vonden: o.a. meer financiële middelen en een belonend subsidiesysteem. Nadeel: verhoogde werkdruk.
- Gemeenten waren ervan overtuigd dat het hoofdstuk diversiteit en toegankelijkheid apart moet gehouden worden teneinde hieraan specifieke aandacht te besteden.
- Volgens *geïnterviewde gemeenten* is opzet overheid geslaagd indien er 'een toegenomen bewustwording is', 'daar rond gewerkt wordt' en/of 'het geen problematiek meer vormt'.
- Men stelt dat het BLOSO meer ondersteunend moet werken (bv. kennis omtrent schrijven SBP, bewijs bestedingspercentage, doelgroepenbeleid, indicatoren en tussentijdse evaluatie, enz.)
- Gemeenten gaven aan dat meer ruimte voor keuze doelgroep hulpvol kan zijn om meer af te stemmen op lokale context.
- Kleinere gemeenten ook aan meer moeilijkheden te ondervinden voor het bewijzen van de vastgelegde bestedingspercentages.
- Uit de interviews bleek dat er onenigheid was tussen de respondenten. Vooral kleine gemeenten gaven aan dat de bestedingspercentages aangepast moesten worden naargelang de grootte van de gemeente.

3. Beleidsaanbevelingen geformuleerd in het onderzoeksrapport

A. Vlaams niveau

1. Ondersteuning

- Voorzien van ondersteuning aan lokale overheden door middel van het aanbieden van kennis m.b.t. diverse aspecten van sportbeleid(splanning) rond toegankelijkheid en diversiteit.
 - met betrekking tot het plannings- en beleidsproces:
 - gevarieerde methoden voor gegevensverzameling en –verwerking in functie van een analyse van de actuele beginsituatie
 - het formuleren van (kwalitatieve) indicatoren
 - het monitoren en evalueren van vooropgestelde doelstellingen
 - met betrekking tot kansengroepen:
 - het gebruik van werkbare criteria voor het bepalen en afbakenen van relevante kansengroepen in functie van de behoeften binnen de lokale context
 - drempels die kansengroepen ervan weerhouden te sporten
 - het opzetten en uitbouwen van samenwerkingsverbanden en netwerken met relevante lokale partners
 - strategieën voor het optimaliseren van toegankelijkheid voor kansengroepen
 - het ontwikkelen en aanbieden van alternatieve sportactiviteiten en organisatievormen (andersgeorganiseerde sport) op basis van lokale behoeften bij kansengroepen
 - aangepaste communicatievaardigheden en –strategieën om kansengroepen te bereiken, aan te spreken en te betrekken
- Het voorzien van ondersteuning aan lokale overheden en organisaties door middel van een helpdeskfunctie met betrekking tot:
 - toegankelijkheid van het sportaanbod
 - diversiteit in het sportbeleid
 - het inzetten van sport als middel voor persoonlijke en sociale ontwikkeling van kansengroepen.

- Het aanbieden van gebruiksvriendelijke monitorings- en evaluatie-instrumenten voor lokale overheden.
- Meer aandacht voor evaluatie op Vlaams niveau vanuit het perspectief van ondersteuning en het bevorderen van competentie van lokale overheden met betrekking tot toegankelijkheid en diversiteit in het sportbeleid.
- Permanente aandacht voor het minimaliseren van administratieve werkdruk bij lokale overheden.

2. Coördinatie

- Meer werken aan een gecoördineerde doelgroepgerichte aanpak door een optimale samenwerking, afstemming en taakverdeling op strategisch niveau tussen verschillende beleidsdomeinen (sport, welzijn, integratie, gezondheid, onderwijs, gelijke kansen, werkgelegenheid, enz.), met inbreng van vertegenwoordigers van kansengroepen, alsook tussen sportactoren onderling (sportfederaties, provinciale sportdiensten, schoolsport, commerciële sport, ...).

3. Autonomie

- Het stimuleren van lokale accenten (op basis van systematische en gevarieerde gegevensverzameling) bij gemeenten met betrekking tot:
 - de bepaling en afbakening van relevante kansengroepen
 - het aanbieden van een aangepast activiteitenaanbod en alternatieve organisatievormen
 - het uitbouwen van samenwerkingsverbanden en netwerken met relevante lokale partners

B. Lokaal niveau

1. Sportaanbod

- Permanente aandacht voor en het stimuleren van een inclusief en toegankelijk karakter van het reguliere sport-voor-allen aanbod.
- Meer aanbieden van een regelmatig en aangepast sportactiviteitenaanbod en alternatieve organisatievormen (andersgeorganiseerde sport), ook op maat van kansengroepen in functie van lokale behoeften.

2. Monitoring en evaluatie

- Meer hanteren van gebruiksvriendelijke monitorings- en evaluatie-instrumenten
- Formuleren en hanteren van kwalitatieve (proces)indicatoren naast kwantitatieve indicatoren

3. Beleid

- Meer aandacht voor samenwerking op diverse niveaus.
 - Meer gebruik maken van samenwerking, afstemming en taakverdeling tussen de verschillende relevante beleidsdomeinen (in functie van een meerjarenplanning) op strategisch niveau met aandacht voor de complementariteit en verscheidenheid aan kennis en competenties met betrekking tot toegankelijkheid en diversiteit.
 - Meer gebruik maken van samenwerking, afstemming en taakverdeling tussen de verschillende relevante actoren en stakeholders op het operationele niveau binnen en buiten de sport met betrekking tot het organiseren en/of toegankelijker maken van een aanbod.
 - Meer actief betrekken van (vertegenwoordigers van) kansengroepen in de planning, implementatie en evaluatie van het sportbeleid
 - Meer gebruik maken van bovenlokale samenwerking met betrekking tot de organisatie van sportactiviteiten voor (kleinere) kansengroepen.
- Meer aandacht voor competentieverhoging en -ontwikkeling rond toegankelijkheid en diversiteit bij diverse sportactoren (zoals sportdiensten, sportclubs, scholen, ...).